

STOPPA BARNARBETE

INDUSTRIFACKET

STOPPA BARNARBETE

Foto: Per Anders Pettersson/Presens Bilda

Titta på handen här ovanför. Den tillhör en ung pakistansk mattpojke. Bilden togs i början av det nya millenniet i samband med att en illegal fabrik avslöjades i en liten pakistansk by. I hela byn fanns det då 20 mattfabriker, där barn som inte var äldre än fem år arbetade från fyra på morgonen till elva på kvällen.

I flera år har Industrifacket, tillsammans med den internationella fackföreningsrörelsen, arbetat för att få bort barnarbete. Vi sprider kunskap om barnarbete och sätter tryck på regeringar, internationella organ och företag. Här redovisar vi fakta om barnarbete i världen och vad vi, och du, kan göra för att bekämpa detta.

Barnarbete

Med barnarbete menas vanligen barn under 15 år som tvingas arbeta för att klara sitt uppehälle och sin familjs försörjning. Det är också utgångspunkten för ILO-konventionen 138.

Bangladesh

Bangladesh

” Barnarbete skapar fattigdom. När barn förtrycks och inte får utbildning permanentas armodet.

Neil Kearney, generalsekreterare inom textilinternationalen ITGLWF

246 miljoner barnarbetare

I världen finns 246 miljoner barnarbetare. Av dem är 73 miljoner under tio år. Samtidigt finns det 800 miljoner arbetslösa vuxna, det vill säga personer som kunde ha arbetat i barnens ställe. I hela världen finns det också en miljard människor som är analfabeter. De flesta av dem tvingades arbeta i stället för att gå i skolan när de var unga.

De flesta barnarbetare finns i Sydostasien, omkring 127 miljoner. I Afrika söder om Sahara arbetar en tredjedel av alla barn under 14 år.

Barnarbetare utför många olika sorters arbete:

- 70 procent arbetar inom jord- eller skogsbruk.
- 8 procent finns inom industriell tillverkning av till exempel tegel, mattor, kläder, fotbollar, medicinska instrument och fyrverkeripjäser.
- 8 procent arbetar inom restaurang- och hotellbranschen.
- 7 procent arbetar som hembiträden, de flesta är flickor.
- 8,4 miljoner barn tvingas till tvångsarbete, skuldslaveri, trafficking, prostitution och pornografi.

De flesta barnarbetare finns i fattiga länder. Men även i rika OECD-länder finns cirka 2,5 miljoner barn som arbetar. Nästan alla har fattiga, arbetslösa föräldrar.

Därför utnyttjas barn

Det finns starka skäl för arbetsgivare att använda barn som arbetskraft:

- Det är enklare att tukta barn och få dem att acceptera arbetsvillkor som vuxna inte skulle godta. Det kan gälla mattknytning, farliga arbeten i kemisk industri eller gruvor.
- Barn är billigare än vuxna. I vissa länder är lönen bara ”övernattning på fabriken” och möjligen ett mål mat. Barnens låga löner leder till att de vuxnas löner dumpas.

15-årige Harpal och 12-årige Rajiv arbetar med att slipa strykjärn i en indisk fabrik.

Foto: Peter Heistad/Pressens Bild

I fattiga länder blir flickor hembiträden

En studie från ILO visar att många flickor skickas iväg för att arbeta i hem långt från sin egen familj. De jobbar sju dagar i veckan alla veckor under året. Studien pekar på att en nedvärderande syn på kvinnor bidrar till exploateringen. Bara i Bangladeshs huvudstad Dhaka finns 300 000 unga flickor som arbetar som hembiträden. I Kenya finns 200 000.

Burkina Faso

” Barnarbete driver ner lönerna och kraven på arbetsmiljön.

Neil Kearney, generalsekreterare inom textilinternationalen ITGLWF

Konventioner mot barnarbete

Flera internationella konventioner förbjuder barnarbete. Viktigast är FN-organet ILO:s (International Labour Organization) konventioner 138 och 182.

ILO:s konvention 138 – tillåten ålder för arbete

I konvention 138 regleras tillåten ålder för arbete. Grundregeln är att alla anställda ska vara minst 15 år. De fattigaste länderna får dock under en övergångsperiod använda åldersgränsen 14 år. För farliga arbeten inom exempelvis kemi- och gruvindustrin finns en högre gräns på 18 år.

ILO:s konvention 182 – farliga jobb ska bort

Konvention 182 säger att vi i första hand bör inrikta oss på att få bort de farligaste formerna av barnarbete. Till dem hör till exempel industriarbete, gruvarbete, barnprostitution och barnsoldater.

Konventionerna 138 och 182 tillhör ILO:s kärnkonventioner. Det speciella med kärnkonventionerna är att ILO:s 177 medlemsländer är skyldiga att följa konventionerna, oavsett om de har antagit dem eller ej.

Ett tecken på att stater tar kärnkonventionerna på allvar är att de ratificerar (undertecknar) konventionerna. De två konventionerna som rör barnarbete har ratificerats av 127 av ILO:s medlemmar. 30 stater har endast ratificerat en av de två nämnda konventionerna, däribland USA och Bangladesh. 20 stater har inte ratificerat någon. Till den gruppen hör Turkmenistan, Haiti, Burma och Afghanistan.

FN:s barnkonvention

1990 trädde FN:s barnkonvention i kraft. Den förbjuder ekonomiskt utnyttjande av barn. Enligt konventionen är det förbjudet att låta barn utföra arbete ”som kan vara skadligt eller hindra barnets utveckling eller äventyra barnets hälsa eller fysiska, psykiska, andliga, moraliska eller sociala utveckling”.

ILO:s kärnkonventioner

Mänskliga rättigheter i arbetslivet preciseras i ett antal konventioner från FN-organet ILO (International Labour Organisation):

- rätt att organisera sig fackligt (konvention 87)
- rätt att förhandla kollektivt (konvention 98)
- förbud mot diskriminering (konventionerna 100 och 111)
- förbud mot barnarbete (konvention 138 och 182)
- förbud mot tvångs- och slavarbete (konventionerna 29 och 105)

Ett stenbrott i Dhubri i Indien. En stor del av arbetskraften är barn.

Globala fack

En global facklig organisation består av nationella förbund inom samma branscher. Den internationella sammanslutningen för fackliga centralorganisationer, till exempel LO, heter FFI, Fria fackföreningsinternationalen.

Argument mot barnarbete

I den internationella debatten råder stor enighet mot barnarbete. Många barn som utför tunga och farliga jobb blir aldrig vuxna. Varje år dör 22 000 barnarbetare i olyckor i arbetslivet.

Barnarbete innebär att barn arbetar i stället för att gå i skolan. Det skadar barnens utveckling, men också ländernas möjlighet till ekonomisk utveckling. Trots det försvarar en del barnarbete. Sådana röster hörs även i den svenska debatten. Då är det viktigt att kunna bemöta några av de vanligaste argumenten:

”Barnarbete ger barn självförtroende.”

Utbildning och kvalifikationer skapar självförtroende. Barnarbete leder till att barn skadas fysiskt och psykiskt. Om barn arbetar i stället för att gå i skolan undergrävs barnets framtida möjligheter. Barnarbete innebär förnedring och en kränkning av människovärdet.

”Om vi tar bort barnarbete hamnar barnen i prostitution.”

Det finns inga belägg för att framgångsrika kampanjer mot barnarbete lett till en ökning av barnprostitutionen. Men det är förstås avgörande att kampen mot barnarbete kombineras med satsningar på utbildning.

”Det är omöjligt att förhindra barnarbete när det råder fattigdom.”

Det finns ett samband mellan fattigdom och barnarbete. Med politisk vilja går det att få bort en del av barnarbetet. I delstaten Rajasthan i Indien har myndigheterna medvetet erbjudit barn utbildning av hög kvalitet. Det har lett till att barnarbetet minskat drastiskt.

”Att få bort allt barnarbete är orealistiskt.”

Det stämmer inte! En bättre och mer rättvis fördelning av jordens samlade resurser skapar förutsättningar att utrota allt barnarbete.

Industrifackets kamp mot barnarbete

Industrifacket kämpar mot barnarbete inom industrin. I Sverige driver förbundet opinionsarbete för att öka medvetenheten och sprida kunskap om barnarbete. Målet är att påverka regeringar, internationella organ och företag.

Industrifacket är medlem i två globala fackliga organisationer, dels den för kemi- och fabriksarbetare, ICEM (International Federation of Chemical, Energy, Mine and General Workers' Unions), dels textilinternationalen, ITGLWF (International Textile, Garment and Leather Workers' Federation). Inom dessa internationella fackliga organisationer finns medlemsförbund från hela världen.

Utbildning

En central fråga för de globala facken är att få bort barnarbetet. Särskilt förbunden inom textilinternationalen har jobbat mycket med frågan. I Bangladesh har fackliga organisationer drivit en hård kampanj för att få bort barnarbetet inom textilindustrin. Samtidigt har facken krävt att arbetande barn inte får kastas ut på gatan. När barnarbetare ersätts med vuxna arbetare måste barnen erbjudas skolutbildning och familjens försörjning säkerställas.

Flera av de tidigare barnarbetarna i Bangladesh har fått utbildning, men långt ifrån alla. Facken har startat skolor för före detta barnarbetare. De senaste 15 åren har sammanlagt 37 000 barnarbetare försvunnit från klädfabrikerna i Bangladesh. Det beror dels på fackliga kampanjer på hemmaplan, dels på internationellt tryck i form av konsumentaktioner.

Industrifackets kamp mot barnarbete

De globala facken har särskilda program för att få slut på barnarbetet.

I textilinternationalens (ITGLWF) program står tre frågor i fokus:

- Rekrytering av barn under 15 år till textil-, kläd- och lädersektorn måste förbjudas. Barnarbetare ska ersättas med vuxna arbetare.
- Barnarbetare ska ha möjlighet att gå i skolan.
- Fler länder måste ratificera de ILO-konventioner som förbjuder barnarbete.

Även kemiinternationalen (ICEM) engagerar sig i frågan om barnarbete.

Inom kemiindustrin är arbetet ofta farligt. Därför krävs en åldersgräns på 18 år.

ICEM kräver att den gränsen följs.

Nonchalans

Industrifacket och de globala facken försöker förmå internationella organ att bekämpa barnarbete. FN-organet ILO har gjort stora insatser. Ett av ILO:s verktyg för att få bort barnarbete är Internationella programmet (IPEC). I industristaden Sialkot i Pakistan, ett centrum för tillverkning av fotbollar, har IPEC erbjudit barnarbetare utbildning och försökt påverka arbetsgivare att sluta utnyttja barnarbetare. Tack vare det har barnarbetet minskat på industriföretagen.

Trots internationella påtryckningar struntar många arbetsgivare i ILO:s regler. Det finns flera exempel på företag som antagit uppförandekoder som refererar till ILO och kärnkonventionerna. När problem uppstår bryr de sig ändå inte om att hävda sin uppförandekod. I stället använder de den som en ursäkt att avsluta samarbetet med leverantören. Företag som vill vara goda föredömen ska använda uppförandekoden som en påtryckning på leverantören. Leverantörer som anställer barn ska se till att de får utbildning och att deras familjer kompenseras ekonomiskt.

Lyckad satsning

En effektiv strategi för att minska barnarbete är att stater erbjuder barn gratis utbildning av hög kvalitet. I delstaten Kerala i södra Indien finns landets bästa skolsystem. Det visar att bra skolor minskar barnarbetet. I hela Indien deltar 30 procent av barnen i någon form av barnarbete. I Kerala är siffran endast 3 procent.

” Vi har fått bort en stor del av barnarbetet inom exportsektorn. Många av barnen går i dag i skolan. Andra har fått lättare jobb som tidningsförsäljning och paketering. Det är trots allt bättre än att barnen arbetar inom tung industri.

Mod Youzuf,
facklig företrädare från Dhaka

Skopje i Makedonien: en romsk pojke försörjer sig på att tvätta bilrutor vid trafikljusen.

” Jag började arbeta på ett väveri när jag var sju år. Jag bodde hos arbetsgivaren och min betalning till honom för mat och en madrass var större än lönen. Därför ökade hela tiden min skuld. När jag var 14 år flydde jag. Jag bodde flera dygn i en skog. Till sist fick jag hjälp av en släkting som gömde mig och såg till att jag kunde få börja skolan.

Sirin, Pakistan

Starka fackföreningar

En del i den fackliga strategin mot barnarbete är att bygga starka lokala fackföreningar. Via dessa organisationer uppstår automatiskt en kontroll av arbetsplatsen. Fackliga företrädare slår larm om arbetsgivare som utnyttjar barnarbetare i stället för att anställa vuxna. Det lokala facket kan också övervaka att lagar och avtal efterlevs. I de flesta länder finns lagar som förbjuder barnarbete, men få av dem följs i praktiken.

Globala avtal

Ett viktigt instrument för fackföreningsrörelsen är globala avtal, slutna mellan multinationella företag och globala fackliga organisationer. Ett globalt avtal innehåller minimiregler som det multinationella företaget förbinder sig att följa. Det gäller både i det egna företaget och i leverantörskedjan. En grundläggande regel är förbudet mot barnarbete. I dag har ett 30-tal globala avtal tecknats.

Även när det finns globala avtal behövs starka lokala fackföreningar. Annars blir det svårt att kontrollera om avtalen följs.

Det finns många kampanjer mot barnarbete. Fria Fackföreningsinternationalen (FFI) är initiativtagare till den största, Global March Against Child Labour.

Konsumenten har ett val

De flesta kläder som säljs i Sverige är sydda i utvecklingsländer. Det gäller även leksaker, skor och elektronik.

Nya frågor

De globala produktionskedjorna ställer nya politiska frågor. Konsumenternas ansvar och möjligheter att påverka har ökat. De flesta vill inte köpa varor som har tillverkats av barn.

Även seriösa företag kan ha svårt att kontrollera om barnarbete förekommer. I fattiga länder sker en stor del av tillverkningen utanför fabrikslokalerna. Många sitter i sina hem och syr i knappar och dragkedjor, limmar fast skosulor eller syr fotbollar. Det är i den delen av tillverkningen som barnarbete är vanligast.

Även i mattväverier är barnarbete vanligt. Av den anledningen slutade Ikea – efter fackliga påtryckningar – under en period att köpa mattor från Pakistan. Ikea anser sig i dag ha en bättre kontroll över produktionen. Företaget har därför åter igen börjat importera mattor från Pakistan.

Mer information

För den som vill fördjupa sig finns mer information på Internet.

www.industrifacket.se	Industrifackets hemsida
www.globalmarch.org	Fria Fackföreningsinternationalens kampanj mot barnarbete
www.ilo.org	Hemsida för FN-organet International Labour Organisation
www.ilo.org/public/english/standards/ipec	ILO:s internationella program mot barnarbete
www.palmecenter.se	Palmecentrets hemsida, med avsnitt om barnarbete
www.renaklader.org	Global kampanj för en "ren" tillverkning av kläder
www.ngo.or.id/kksp	Om barnarbete i Indonesien
www.childrensworld.org/iqbal/index.asp	Om Iqbal Masih som var skuldslav i Pakistan och mördades när han tog strid mot barnarbete
www.unicef.org/sowc97	FN-organet UNICEF:s information om barnarbete
www.icem.org	Globala facket för kemi- och fabriksarbetare
www.itglwf.org	Globala facket för arbetare i textil- och konfektionsindustrin
www.lotcobistand.org	LO-TCO Biståndsnämnd

Statistiken i trycksaken är hämtad från ILO, International Labour Organisation

Produktion: Ulrika Askegård Thurn, Industrifacket Text: Mats Wingborg Layout: Margareta Gustafsson
Omslagsfoto: Emmanuel Dunand/Pressens Bild Foto (där ej annat anges): Silvana Cappuccio, ITGLWF och Mats Svensson, Industrifacket

INDUSTRIFACKET
www.industrifacket.se

Olof Palmes gata 11, plan 5, Stockholm
Box 1114, 111 81 Stockholm Telefon: 08-786 85 00 Fax: 08-10 59 68
postbox.fk@industrifacket.se